



Silný portál

Jindřiška Pospíšilová

Pracovní skupina pro „silný portál“

Národní knihovna ČR

Koncepci rozvoje knihoven ČR na léta 2011-2014

Základní vize:

Klient říká: „V krásné, přívětivé a pohodlné knihovně rychle obsloužen příjemným, kvalifikovaným, očividně spokojeným a motivovaným personálem nebo z pohodlí domova bez ohledu na národnost či hendikep, v kteroukoli denní či noční dobu získám požadovanou kvalitní službu.“



Obsah pojmu

Silný portál – základní stavební kámen – využívaný jako:

- B2B – nástroj pro knihovny, díky kterému mohou poskytovat individuální služby klientům;
- B2C – nástroj pro uživatele, který si chce poradit sám;
- B2G(oogle) – nástroj pro sdílení (indexaci) obsahu globálními vyhledávacími nástroji

zdroj: materiál pracovní skupiny



Silný portál

- rozhraní, které se stane vstupním bodem ke službám a zdrojům v českých knihovnách pro kohokoli, odkudkoli a kdykoli
- posílí přitažlivost služeb knihoven běžnému uživateli internetu, jednak vizuální působivostí rozhraní a jednak prezentací nabízených zdrojů a služeb (především zvýšeným množstvím informací ke konkrétním dokumentům, a také v rozsahu dostupných služeb i třeba mimo prostředí knihoven)



Funkce portálu

z pohledu uživatele

- **Vyhledávání dokumentů** – paralelní prohledávání zdrojů (souborné katalogy, Národní digitální knihovna, EIZ, Registr digitalizace...)
- **Informace o dokumentech** - bibliografické informace, obsahy, obálky, komunitní informace (web 2.0) – komentáře, hodnocení, citace (v ISO formátu), anotace, link do lokálního katalogu – do digitální knihovny, posouzení relevance vzhledem k dotazu, ověření dostupnosti fyzického dokumentu: geografická lokace (mapa, kde to je), okamžitá fyzická dostupnost
- **Další služby**: sledování témat (RSS, e-mail avízo,...), uživatelské permanentní dávky, nabídky prodejců (knihkupectví, antikvariáty, soukromí prodejci), možnost uživatelské katalogizace, kontextové odkazy (FRBR, věcně příbuzné tituly, kontextová propagace), filmy, koncerty, přednášky, výstavy,...
- **Bezbariérovost** - dostupnost v různých jazycích, pro zrakově postižené...
- **Vstupní bod pro prohlížeče** (B2Google) - nabídnout data jako index, odkazy musí vést zpět na portál



Funkce portálu

z pohledu knihovny

Nutná dohoda, co od portálu očekáváme

- Jednotnou / centrální bázi dokumentů – včetně sdílené katalogizace?
- Jednotnou / centrální bázi uživatelů – včetně jednotné identifikace uživatelů?
- Jednotné / centrální rozhraní pro platby?
- Jednotné / centrální rozhraní pro přístup ke zdrojům / službám knihoven?
- Co dále?

Důležité jsou požadavky všech typů knihoven



Jaké zdroje budou zapojeny?

Sekundární zdroje

- **Katalogy**
- **Databáze**
- **Referátové služby**

Primární zdroje - dokumenty

- **Fyzické dokumenty** – různé typy: monografie, seriály, notový materiál, A-/AV nosiče, kvalifikační (vysokoškolské) práce, ... různé autorskoprávní režimy, různě dostupné informace
- **Digitalizované dokumenty** - vlastní fond, volné, placené
- **Born-digital dokumenty** - webarchiv, elektronický povinný výtisk, volné, placené

Záleží na domluvě knihoven



Otázky zpřístupnění

- **Digitalizované dokumenty** – smyslem je zpřístupnit v **kterékoliv knihovně cokoliv v režimu „na místě samém“**, cíleno na digitalizované dokumenty, které nejsou dostupné na trhu (registry – zpracování údajů o národních autoritách, zjišťování osiřelých děl)
- **Born-digital dokumenty** – v místě samém – kterákoliv knihovna – není-li zapovězeno či nesouhlas; vzdáleně – na základě souhlasu
- **EIZ** – na základě licencí
- **Tištěné dokumenty** – služby



Služby

Standardní knihovnické služby (výpůjční, reprografické atd.)

MS

- Služby nad fyzickými dokumenty - dodání dokumentu fyzicky (MS odkudkoli, cokoli, kamkoli), zasílání poštou domů; dodání kopie dokumentu (fyzické, elektronické]
- Služby nad elektronickými dokumenty obdobné jako nad fyzickými (jiné autorskoprávní aspekty)

Jsou knihovny připraveny na změnu (a ochotny ke změně) meziknihovnických služeb, např. přímým zasílám dokumentů koncovým uživatelům? Jsou knihovny ochotny garantovat své uživatele vůči jiným knihovnám?

Sdílení identit

Jsou knihovny ochotny sdílet identity svých uživatelů? Co to pro knihovny znamená? Co to znamená pro uživatele?

Přijímání peněz, on-line platby



Služby českým knihovnám

současná nabídka JIB

- stahování záznamů
 - účelem této funkce je umožnit českým knihovnám stahovat z prostředí svých automatizovaných knihovních systémů bibliografické záznamy od ostatních knihoven
- nabídka Citation Linker
 - přímého ověření dostupnosti dokumentu prostřednictvím SFX
- vytváření seznamů e-časopisů na základě skutečného předplatného jednotlivých knihoven



Silný portál - okruhy požadavků

- **Uživatelské rozhraní**
- **Identifikace uživatele**
- **Vyhledávání a práce s nalezenými záznamy (včetně dalších přidaných služeb)**
- **Statistiky**

Standardy a další technické parametry

- musí splňovat a respektovat všechny užívané technické a knihovnické standardy
- plná kompatibilita zvoleného systému s češtinou (kódování, české rozhraní atd.)
- kompatibilita s nejrozšířenějšími typy prohlížečů
- musí umět spolupracovat s dalšími webovými službami

Příklady z ČR – katalogy nové generace

- Městská knihovna v Praze
<http://www.mlp.cz/cz/>
- Moravská zemská knihovna – VuFind
<http://vufind.mzk.cz/>
- Masarykova univerzita – systém Beth (vylepšený VuFind) <http://knihovna.phil.muni.cz/katalog/search>
- Katalog Carmen (popis na stránkách firmy Lanius)
<http://www.lanius.cz/>



Zahraniční zkušenosti

- Finsko – národní digitální knihovna <http://www.kdk.fi/en>
- zahrnuje více než 600 institucí různých typů (knihovny, muzea, archívy)

jeho cílem je i

- zvýšit online dostupnost informací o dokumentech dostupných v těchto institucích,
 - zajistit dlouhodobou použitelnost digitálního kulturního dědictví pro co nejširší okruh veřejnosti
 - tendr na výběr SW řešení pro zpřístupnění proběhl v roce 2010
-
- Systémy: Summon, EBSCO Discovery Service, Primo Discovery and Delivery, OCLC WorldCat Local, Enterprice



e-depozit

Dobrovolné uložení elektronických publikací

- Pilotní projekt NK ČR

Vzhledem k dynamickému vývoji digitálního publikování se NK ČR rozhodla přijímat také elektronickou obdobu klasického povinného výtisku, prozatím na dobrovolné bázi v pilotním projektu. NK ČR má již delší zkušenost s archivací a zpřístupňováním elektronických dokumentů z digitalizace (projekty Kramerius, Manuscriptorium) a s archivací webových stránek (WebArchiv).



e-depozit

Je definováno, co je možné dodávat

- jakýkoliv **elektronický ekvivalent tištěného dokumentu podléhajícího současným pravidlům pro povinný výtisk** – tj. elektronické vydání publikace, která již dříve nebo současně vyšla jako tištěná, s minimálními změnami; nově upravený obsah již tištěné publikace nebo její části vydané elektronicky
- **elektronická/tiskařská předloha tištěných dokumentů podléhajících pravidlům povinného výtisku** (elektronická předloha, která slouží k tisku dokumentu)
- **elektronické publikace bez tištěné verze** (born digital), které by jako tištěné splňovaly podmínky povinného výtisku

NK ČR předpokládá, že dodavatelé mají k zasílaným dokumentům potřebná autorská práva a mohou s nimi nakládat.



e-depozit

Co je dále definováno

- Způsoby dodávání dat
- Jak se zapojit
- Technická specifikace (formáty)

Co se připravuje nyní

- Licence a smlouvy

Co se děje nyní

- Vyjednává se s prvními vydavateli

Dobrovolné uložení elektronických publikací

Pilotní projekt



Úvod

Úvod

Co je možné odevzdávat

Způsoby dodávání dat

Jak se zapojit

Technická specifikace

Licence a smlouvy

Kontakty a dotazy

Partneři projektu

FAQ

Úkolem Národní knihovny České republiky je zachovat písemné kulturní dědictví v celé jeho šíři a podobách. Vzhledem k dynamickému vývoji digitálního publikování se Národní knihovna rozhodla přijímat také elektronickou obdobu klasického povinného výtisku, prozatím na dobrovolné bázi v pilotním projektu. NK ČR má již delší zkušenost s archivací a zpřístupňováním elektronických dokumentů z digitalizace (projekty Kramerius, Manuscriptorium) a s archivací webových stránek (WebArchiv).

Cílem tohoto pilotního projektu je mimo jiné získat výchozí podklady pro formulaci nového legislativního opatření, které ukládání elektronických dokumentů zákonem upraví. Odevzdávání dokumentů v elektronické podobě je dnes již běžnou praxí v řadě evropských zemí (Německo, Rakousko, Francie, Velká Británie, Nizozemí, Dánsko atd.).

Odevzdané dokumenty bude NK ČR ukládat v digitálním repozitáři v souladu se standardy dlouhodobé ochrany digitálních dat. Uložení by mělo zajistit bezpečné uchování digitálního obsahu po velmi dlouhou dobu a použitelnost dat v budoucnu i při změnách technologie (na softwarové či hardwarové úrovni).

Velkou výhodou pro dodavatele je mj. možnost kdykoliv získat kopie uložených dat (ne ovšem vždy ve stejném formátu) v případě, že vlastní originály ztratí nebo je nějakým způsobem znehodnotí.

Dodavatel dat uzavře s NK ČR rámcovou smlouvu a v souladu s ní bude NK ČR s daty nakládat dle platného autorského zákona.

Tento pilotní projekt byl **zahájen v dubnu 2011** a zatím není časově omezen. NK ČR předpokládá, že novelizace zákona o povinném výtisku bude vyžadovat další změny stávajících pracovních postupů.

Dobrovolné odevzdávání elektronických zdrojů žádným způsobem neovlivňuje a nemění zákonnou povinnost odevzdávat do NK ČR povinný výtisk monografických publikací a periodik dle následujících zákonů: tiskový zákon č. 46/2000 Sb. a zákon o neperiodických publikacích č. 37/1995 Sb.

<http://edpilot.nkp.cz>

Dobrovolné uložení elektronických publikací

Pilotní projekt



Úvod	FAQ
Co je možné odevzdávat	Jak mohu data dodávat? Musí mít publikace ISBN?
Způsoby dodávání dat	Musím se starat metadata? Kdo může odevzdávat data?
Jak se zapojit	Co se s mými daty stane v NK? Mohu dostat svá data zpět? Za jakých podmínek?
Technická specifikace	Kdo bude mít k mým dokumentům v NK přístup? Můžeme odevzdávat zvukové knihy, audio nahrávky?
Licence a smlouvy	Mám vkládat data, které volně zpřístupňuji na internetu?
Kontakty a dotazy	Musí se dokument prodávat?
Partneři projektu	Pokud mi jako vydavatelé vznikají v souvislosti s odevzdáním nějaké náklady, mám nárok na nějakou kompenzaci nebo příspěvek?
FAQ	

Jak mohu data dodávat? Instrukce jsou [zde](#).

Musí mít vkládaný dokument ISBN? Ne. Příklad – vydavatel poskytne jednu knihu ve formátech mobi i epub, a každé provedení bude mít vlastní ISBN. Na vyžádání NK ČR ovšem dodá také PDF/A, které vytvoří jen pro účely archivace v NK ČR – to samostatné ISBN mít nebude.

Musím se starat o popisná metadata?

V tomto pilotním projektu není dodávání metadat vyžadováno. Dokumenty jsou v NK ČR dále zpracovávány.

Pokud metadata máte a chcete je v nějaké podobě s dokumenty odevzdávat, kontaktujte NK ČR.

Kdo může odevzdávat data

Ten, kdo je nositelem práv k elektronickému dokumentu. Národní knihovna ČR předpokládá, že dodavatel dokumentu se s autory, překladateli, grafiky, atd. vypořádá. V knihovně se předpokládá takové užití odevzdaného elektronického dokumentu, jež je v souladu s platným autorským zákonem. Případné další užití je podmíněno uzavřením smlouvy s dodavatelem dokumentu.



e-depozit

Co se s mými daty stane v NK?

Projdou pilotní linkou pro zpracování elektronických dokumentů, která zahrnuje:

- technické zpracování (antivirová kontrola, kontrola kvality, validace formátu, extrakce technických metadat a další kontroly)
- migraci do dalších formátů
- kontrolu ISBN, vytvoření záznamu v katalogu
- uložení dat a metadat do repozitáře NK pro dlouhodobou ochranu



Děkuji za pozornost.

Vedoucí pracovní skupiny: Ing. Martin Lhoták

Kontakt: jindriska.pospisilova@nkp.cz